

DE RE ENTOMOLOGICA

per

FRANCESC ESPAÑOL

VII

Contribució al coneixement dels *Buprestidae* (Col.)
de Catalunya

En practicar la revisió dels buprèstids existents al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, hem tingut ocasió d'estudiar una bona sèrie de formes catalanes, el coneixement de les quals creiem d'interès, sobretot el d'aquelles que, per llur raresa, eren desconegudes o molt poc estudiades a Catalunya.

A fi que el present treball pugui servir de base per a ulteriors investigacions, especialment pel que fa referència a la distribució geogràfica d'aquesta interessant família a casa nostra, indicarem per a cada espècie totes les citacions catalanes que han arribat al nostre coneixement, i hi afegirem algunes indicacions sobre llur àrea geogràfica, biologia i sistemàtica.

Ens ocuparem avui dels *Aphanisticus*, *Habroloma* i *Trachys*, grup bastant homogeni, constituït per espècies de petites dimensions i que hom troba durant l'estiu sobre les plantes (malves, mentes, maduixeres...), en els joncars i àdhuc en alguns arbres (alzines i roures).

Gènere APHANISTICUS Latr.

Aquest gènere, que habita arreu, llevat d'Amèrica, es troba representat a Catalunya per sis espècies ben diferenciades, tres de les quals (*angustatus*, *emarginatus* i *pusillus*) foren donades a conèixer al final del segle passat per CUNI; una altra (*distinctus*), trobada per BOFILL i PITXOT alguns anys més tard; i les dues restants (*elongatus* i *pygmaeus*), recollides últimament, i que donem com a noves per a la Fauna catalana.

Aphanisticus distinctus Perris. Vallvidrera (Barcelona), 30 maig 1891, BOFILL i PITXOT leg.; Valls (Tarragona), juliol 1926, ESPAÑOL leg.

Per la seva mida, relativament gran, i per l'estructura especial que presenta el seu protòrax, es distingeix a cop d'ull dels seus congèneres.

PERRIS basà la descripció original d'aquesta interessant espècie (Ann. Soc. Ent. Fr. 1864, pàg. 283), sobre tipus procedents de l'Espanya central (Escorial); un any més tard, MARSEUL (L'Abeille, T. 2, 1865, pàg. 522) l'assenyalà de la França meridional, i, seguidament, ABEILLE de PERRIN, BEDEL, NORMAND i d'altres l'anaren esmentant de diferents localitats franceses.

Les cites espanyoles que han seguit a la descoberta de PERRIS, com podem veure en el Catàleg LAFUENTE (Bol. Soc. Ent. Esp., T. 14, 1931, pàg. 22), no són moltes, únicament Madrid (Uhagón), Ciudad-Real (Lafuente), Castelló (Moroder) i Catalunya (Bofill i Pitxot). Aquesta citació de BOFILL correspon a un exemplar recollit per aquest senyor a Vallvidrera (Barcelona) l'any 1891, i que es guarda al Museu de Ciències Naturals de Barcelona junt amb un altre exemplar, capturat als voltants de Valls l'estiu del 1926, sobre una garba de blat segat de poc.

Aphanisticus cupricolor Abeill. Perr. La Garriga (Barcelona), BOFILL leg.; Can Tunis (Barcelona), 1 maig 1928, ESPAÑOL leg.

És una espècie actualment molt discutida. OBENBERGER creu que és solament una raça de l'*A. emarginatus* Ol.; THÉRY, en canvi, afirma que és una espècie ben típica i netament separada d'aquest.

Ara bé, l'*A. angustatus* Luc. i l'*A. angustatus* Mars. es refereixen a l'*A. cupricolor* Abeill.? Aquesta és una qüestió no resolta encara, però sembla que hom haurà de contestar afirmativament, car THÉRY, en el seu estudi sobre els buprèstids de l'Àfrica del Nord (Mém. Soc. Scien. Nat. Maroc., 1928, pàgs. 561 i 562), diu textualment: «ABEILLE de PERRIN ha reunit l'*A. angustatus* Luc. a l'*A. emarginatus* Ol. Jo he buscat en la col·lecció LUCAS el tipus del seu *angustatus*, però ha estat treball endebades; en canvi, he trobat el *cupricolor* Abeill. amb el nom de *mauritanicus*, i com que en la col·lecció MARSEUL els *cupricolor* són ben separats de les altres formes sota el nom d'*angustatus* Luc., detall que he comprovat també en altres velles col·leccions que he consultat al Museu d'Història Natural de París, m'he convençut que LUCAS, havent reconegut en la forma que ABEILLE ha anomenat *cupricolor*, una espècie nova, l'ha batejada primerament amb el nom de *mauritanicus* i després l'ha

descrita amb el d'*angustatus*, sense tenir cura de rectificar la primera etiqueta. Això cert, el nom d'*angustatus* Luc. hauria de substituir el de *cupricolor* Abeill...».

Hom el troba escampat per la Mediterrània occidental, des de Còrsega i Sicília fins a Portugal, i de Tunis al Marroc.

Amb el nom d'*A. angustatus* Luc., LAFUENTE en el seu Catàleg l'assenyala de Portugal (Paulino), de les Balears (Breit, Moragues i Jordà), dels Pireneus orientals francesos (Normand) i de Barcelona (Cuni), única citació catalana fins avui coneguda.

Aphanisticus emarginatus Ol. Can Tunis (Barcelona), Coll (Barcelona), Terrassa (Barcelona) MARTORELL leg.; Can Tunis (Barcelona), Gavà (Barcelona), Prat de Llobregat (Barcelona), La Garriga (Barcelona), 29 abril 1895, BOFILL i PITXOT leg.; Sils (Girona), 10 juny 1917, Col. Museu; Castelldefels (Barcelona), 24 maig 1917, SAGARRA leg.; Prades (Tarragona), 20 maig 1919, CODINA leg.; Valls (Tarragona), La Garriga (Barcelona), 10 abril 1926, ESPAÑOL leg.; Guillerics (Barcelona), 1 agost 1930, VILARRÚBIA leg.

MARSEUL, en la seva *Monographie des buprestides* (L'Abeille, T. 2, 1865), estableix ja la considerable extensió assolida per aquest buprèstid dintre la Fauna europea; car en exposar la seva distribució geogràfica, diu: Es troba repartit per quasi tot Europa; abunda especialment a les regions meridionals, en els terrenys pantanosos, sobre els joncs (*Juncus acutiflorus*), o sia a Anglaterra, França, Alemanya, Espanya, Itàlia i també Algèria.

Segons l'esmentat Catàleg LAFUENTE, ha estat citat de diferents localitats espanyoles: Pontevedra, Lleó (Champion), Logronyo (Tutor), Madrid (Uhagón), Castelló, València (Moroder), Ciudad-Real (Lafuente), Sevilla (Calderon) i Barcelona (Cuni).

A la collecció THÉRY figura també algun exemplar d'aquest afanistic de procedència espanyola (Madrid).

Com hem vist, la citació de CUNI (joncars de Can Tunis) era l'únic comprovant que teníem fins avui de la seva existència a Catalunya.

Aphanisticus elongatus Villa. Castelldefels (Barcelona), 3 i 20 de maig del 1915, CODINA leg.; Sant Vicenç de Calders (Tarragona), juliol 1932, ESPAÑOL leg.

Malgrat ésser un coleòpter propi de l'Europa meridional i haver estat citat de diferents localitats espanyoles (Andalusia, ROSENHAUER, Ciudad-Real, LAFUENTE; Logronyo, TUTOR, i Balears, JORDÀ) fins avui no teníem cap notícia de la seva existència a Catalunya.

Semblant afirmació no podrà fer-se d'ara endavant, ja que en

practicar la revisió dels buprèstids existents al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, vaig tenir l'agradable sorpresa de trobar alguns exemplars d'aquesta curiosa espècie, capturats pel Sr. CODINA als voltants de Castelldefels i intercalats entre una sèrie d'*A. emarginatus*, a més d'un altre exemplar recollit durant l'estiu del 1932 als aiguamolls salins de Sant Vicenç de Calders, i que restava per estudiar.

Aphanisticus pusillus Ol. Farola del Llobregat (Barcelona), 2 febrer 1899, BOFILL i PITXOT leg.

És una espècie netament separada de tots els restants afanístics. La forma del seu cos, curta i ampla, el color negre i l'estructura del seu cap i pronot són caràcters que li donen una fesomia pròpia.

Presenta la mateixa àrea de dispersió geogràfica que l'*A. emarginatus* i potser assoleix latituds més altes. Segons MARSEUL, és bastant abundant a Suècia, Alemanya, Itàlia i França; es troba també als Pireneus; corre per l'Espanya septentrional (Barcelona, Lleó, Pontevedra) i arriba fins al centre de la Península (Ciudad-Real); sembla que manca a l'Espanya meridional i Marroc, en canvi, és conegut d'Algèria.

La citació de CUNI (joncars de Can Tunis 1876) era l'única que coneixíem de Catalunya, i que va ésser confirmada 23 anys més tard amb la troballa feta pel Sr. BOFILL, i de la qual avui donem compte.

Aphanisticus pygmaeus Luc. Sils (Girona), 10 abril 1917, Col. Museu; Valls (Tarragona), 20 març 1929, ESPAÑOL leg.

Pel seu aspecte general presenta una lleugera semblança amb l'espècie anterior, afinitat que té molt més d'aparent que no de real, car, si bé la forma del cos és molt semblant, l'estructura del cap, pronot i èlitres és tan diferent que permet separar-los fàcilment.

La descripció original fou feta per LUCAS (1849) sobre exemplars que ell mateix havia recollit als voltants d'Alger; més tard MARSEUL (1865) l'assenyalà d'Itàlia; HEYDEN, REITTER i WEISE, de la Gàl·lia meridional i Espanya; CORREA de BARROS, de Portugal; THÉRY, de tot el Nord d'Àfrica; etc. És, per tant, propi de l'Europa meridional i del Nord d'Àfrica.

Les citacions espanyoles es redueixen a les esmentades per LA-FUENTE en el seu Catàleg: Saragossa (Gorritz), Badajoz (Uhagón) i Ciudad-Real (Lafuente). No es coneixia, per tant, de la fauna catalana.

Gènere HABROLOMA Thomson

Gènere format per una sèrie no molt nombrosa d'espècies, considerades antigament com a pertanyents al gènere *Trachys*; la seva creació fou basada en una pila de caràcters ben típics i nets, que els separen a bastament dels veritables *Trachys*. Aquesta manera de veure no és compartida per tots els entomòlegs. N'hi ha algun que únicament els considera com una subdivisió del repetit gènere.

Presenten una distribució geogràfica molt semblant a la del gènere *Aphanisticus* i, com aquest, té molt poca representació paleàrtica.

A la Fauna ibèrica és representat únicament per dues formes bastant veïnes (*H. nana* i *H. triangularis*), que, com veurem, es coneixen també de Catalunya.

Habroloma nana Herbst. Espuga de Francolí (Tarragona), 12 juliol 1920, CODINA leg.

La troballa feta pel Sr. CODINA ha vingut a confirmar l'existència a Catalunya d'aquesta *Habroloma* establerta per CUNI a finals del segle passat.

Habroloma triangularis Lac. Guillerries (Barcelona), 8 juliol 1930, VILARRÚBIA leg.

Fa uns vuitanta anys que FAIRMAIRE recollí aquest buprèstid als voltants de Montserrat (Barcelona) i el referí a l'*H. Pandellei*, espècie que feia poc havia descrit sobre uns exemplars capturats als voltants de Maubourguet (Alts-Pireneus) per M. PANDELLE (Ann. Soc. Ent. Fr., 1852, pàg. 79).

REITTER va reunir l'*H. triangularis* a l'*H. nana* i considerà l'espècie d'en FAIRMAIRE com a bona. THÉRY en canvi creu equivocada aquesta manera de veure, i, basant-se en una sèrie de caràcters, separa netament l'*H. triangularis* de l'*H. nana*, i reuneix l'*H. Pandellei* Fairm. a l'*H. triangularis* Lac.

Des de FAIRMAIRE fins als nostres dies cap més citació no teniem d'aquesta espècie a Catalunya, fet que dóna una relativa importància a la troballa del Sr. VILARRÚBIA.

Gènere TRACHYS Fabr.

Aquest gènere, malgrat el desmembrament sofert amb la separació dels *Habroloma*, resta encara força ric en espècies, repartides gairebé per tot Europa, Àsia, Àfrica, Oceania i arriba àdhuc a l'Amèrica meridional, i, per tant, la seva àrea geogràfica guanya de molt a la dels dos gèneres precedents.

Resumint totes les aportacions fetes sobre la seva representació a Catalunya, arribem a un resultat no gaire satisfactori, puix que solament podem establir l'existència a la nostra terra de quatre formes netament separades, dues de les quals (*minuta* i *pygmaea*) foren donades a conèixer per CUNI, una altra (*troglodytes*) per BOFILL i PITXOT, i la restant (*pumila*) per FERRER i VERT; citacions que posteriorment han estat confirmades per altres naturalistes. Resten dues espècies (*menthae* i *fragariae*), que, si bé per diferents motius semblen existir a Catalunya, no goso incloure-les entre les catalanes, per tal com llur determinació i procedència són dubtoses, com anem a veure.

Trachys minuta L. Gavà (Barcelona), Besòs (Barcelona), Coll (Barcelona), MARTORELL leg.; Besòs (Barcelona), BOFILL i PITXOT leg.; Lès (Vall d'Aran), 21 juliol 1916, CODINA leg.; Balenyà (Barcelona), 22 juliol 1928, VILARRÚBIA leg., i Fonscaldetes (Tarragona) 10 juny 1828, ESPAÑOL leg.

Després del *pumila* Ill., és el *Trachys* més abundant a Catalunya, viu de preferència sobre diferents espècies del gènere *Quercus*.

CUNI l'esmenta de les mateixes localitats que l'*H. nana* i CODINA de la província de Lleida; fins avui no consta cap altra citació de Catalunya.

Trachys pygmaea Fbr. Les Planes (Barcelona), 4 maig 1927, Valls (Tarragona), ESPAÑOL leg.

Coleòpter esmentat de Catalunya únicament per CUNI en el seu Catàleg dels coleòpters observats a Catalunya (pàg. 116), però sense donar localitat precisa.

Malgrat les analogies que presenta amb el *T. troglodytes* Gyll., hom el pot separar fàcilment d'aquest per la seva forma més arrodonada, i, sobretot, per l'estructura del prosternum, més estret i de costats convergents al mig.

Trachys troglodytes Gyll. Sant Esteve de Palautordera (Barcelona), BOFILL i PITXOT leg., i Taradell (Barcelona), 21 abril 1930, VILARRÚBIA leg.

El Sr. BOFILL l'any 1895 recollí pels voltants de Sant Esteve de Palautordera un *Trachys*, que, enviat en consulta a BUISSON, fou classificat com a *troglodytes* Gyll. Aquesta era l'única citació catalana que teníem. LAFUENTE en el seu Catàleg, la cita un xic abreujada. Diu només: Barcelona, BOFILL.

Comparant l'exemplar de la col·lecció BOFILL amb els que recollí el Sr. VILARRÚBIA a Taradell, hom observa en aquests els caràcters específics molt més marcats, sobretot pel que fa referència a l'estruc-

tura del prosternum, detall que el separa netament del *T. pygmaea* Fabr.

Trachys pumila Ill. Camp de la Bóta (Barcelona), MULLER leg.; Vallvidrera (Barcelona), 17 juliol 1892, Besòs (Barcelona), 2 juliol 1894, BOFILL i PITXOT leg.; Besòs (Barcelona), 7 setembre 1908, CODINA leg.; Santa Coloma de Gramanet (Barcelona), 27 juliol 1918, SAGARRA leg.; Besòs (Barcelona), 9 agost 1928, Valls (Tarragona), ESPAÑOL leg.; Balenyà (Barcelona), 26 juny 1929, VILARRÚBIA leg.

Malgrat la relativa abundància amb què es troba pels voltants de Barcelona era gairebé inconegut a la nostra terra; solament el señor FERRER i VERT el cita de Girona en el Catàleg LAFUENTE.

Trachys menthae Bed. Camp de la Bóta (Barcelona) MULLER.

És la primera citació catalana, i potser espanyola, d'aquesta espècie, pròpia, segons BEDEL, de l'Europa central.

És tan afí al *T. pumila* Ill. que KIESENWETTER el considerà com una varietat d'aquest, manera de veure que adoptaren REITTER, WEISE i HEYDEN en el Cat. Coleop. Europ. etc. i OBENBERGER en la revisió dels tràquids paleàrtics (Arch. f. Naturges, T. 82, any 1916). THÉRY, en la monografia dels buprèstids del Nord d'Àfrica, creu, d'acord amb el que establí BEDEL en la «Faune de la Seine», que el *T. menthae* Bed. (= *scrobiculatus* Meg.) és específicament diferent del *T. pumila* Ill. i addueix com a principal caràcter distintiu l'estructura del prosternum.

L'exemplar objecte d'estudi estava classificat per MULLER com a *T. pumila* Ill. i intercalat a la seva col·lecció entre altres exemplars d'aquesta espècie; només es distingia per portar una etiqueta addicional indicant haver estat recollit sobre una menta, detall que concorda amb la indicació que féu BEDEL en estudiar la biologia del *T. menthae*. Manquen, doncs, ulteriors captures per a establir definitivament l'existència a Catalunya d'aquesta interessant espècie.

Trachys fragariae Bris.

A la col·lecció CODINA figuren dos *Trachys* recollits a Barcelona (vores del Besòs, 7 setembre 1908) i determinats com a *T. fragariae* Bris. LAFUENTE en el seu Catàleg dóna la citació anterior com a única per a la Fauna ibèrica de l'esmentada espècie.

Examinats detingudament els referits exemplars han resultat ésser el *T. pumila* Ill., malgrat no presentar senyals de pubescència, defecte degut sens dubte al fregament i que induí el Sr. CODINA a classificar-los com a *T. fragariae* Bris.